ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
7 Φεβρουαρίου 1985 [1]

Στην υπόθεση 135/83

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Raad van Beroep του Zwolle προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης, με την οποία ζητεί, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

H. B. M. Abels

και

Διεύθυνσης του Bedrijfsvereniging voor de Metaalindustrie en de Electrotechnische Industrie,

την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/187 του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, G. Bosco, O. Due και K. Κακούρη, προέδρους τμήματος, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot και R. Joliet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοίκησης

*

1 — Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

* Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν
— ο ενάγων Abels εκπροσωπούμενος από το δικηγόρο J. van der Hel,
— η εναγόμενη Bedrijfsvereniging voor de Metaalindustrie en de Electrotechnische Industrie, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από το δικηγόρο J. H. Meijs και κατά την προφορική διαδικασία από το δικηγόρο W. M. Levelt-Overmars,
— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από τον I. Verkade και κατά την προφορική διαδικασία από τον A. Bos, επικουρούμενο από το δικηγόρο L. A. D. Keus,
— η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Mikaelsen,
— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Boivineau,
— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον M. Beschel, επικουρούμενο από το δικηγόρο F. Herbert,
αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 8ης Νοεμβρίου 1984.

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα πραγματικά περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με Διάταξη της 28ης Ιουνίου 1983, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Ιουλίου 1983, το Raad van Beroep του Zwolle υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 1, παράγραφος 1, και 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαδικασίας που κίνησε ο H. B. M. Abels κατά της διεύθυνσης της Bedrijfsvereniging voor de Metaalindustrie en de Electrotechnische Industrie (στο εξής: « Bedrijfsvereniging ») (Επαγγελματικής Ένωσης Μεταλλουργίας και Ηλεκτροτεχνικής).

3 Ο ενάγων στην κύρια δίκη ήταν υπάλληλος της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης Machinefabriek Thole BV (στο εξής: « Thole »), στο Enschede, όταν η εν λόγω εταιρία, με διαδοχικές αποφάσεις του Arrondissementsrechtbank του Almelo, πέτυχε « surséance van betaling » (προληπτικό της πτωχεύσεως συμβιβασμό), αρχικά με μη οριστική και κατόπιν με οριστική απόφαση, στις 2 Σεπτεμβρίου 1981 και στις 17 Μαρτίου 1982 αντιστοίχως, προτού κηρυχτεί σε κατάσταση πτωχεύσεως στις 9 Ιουνίου 1982. Στο πλαίσιο της πτωχευτικής αυτής διαδικασίας και βάσει συμφωνίας που συνήψε ο σύνδικος πτωχεύσεως, η επιχείρηση Thole μεταβιβάστηκε, από τις 10 Ιουνίου 1982, στην εταιρία περιορισμένης ευθύνης Transport Toepassing en Produktie « TTP » BV (στο εξής: « TTP »), με έδρα το Enschede, η οποία συνέχισε την εκμετάλλευση της επιχείρησης αναπροσλαμβάνοντας τους περισσότερους εργαζομένους, μεταξύ των οποίων ήταν ο Abels.

4 Επειδή ο Abels δεν έλαβε ούτε από την Thole ούτε από την TTP το μισθό του για την περίοδο από 1ης μέχρι 9 Ιουνίου 1982, ούτε το δικαιούμενο επίδομα αδείας κατά το έτος αναφοράς και το αναλογούν μέρος του δώρου του τέλους του έτους, επιδίωξε να λάβει τα ποσά αυτά από την Bedrijfsvereniging, η οποία υποχρεούνταν, κατ' αυτόν, επικουρικώς, να τα καταβάλει δυνάμει της ολλανδικής νομοθεσίας.

5 Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε για το λόγο ότι, βάσει των άρθρων 1639 αα και 1639 ββ του Ολλανδικού Αστικού Κώδικα, τα οποία εισήχθησαν με το νόμο της 15ης Μαΐου 1981 προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή η προαναφερόμενη οδηγία 77/187, οι υποχρεώσεις της Thole έναντι των εργαζομένων, οι οποίες απέρρεαν από τη σύμβαση εργασίας, έπρεπε να εκπληρωθούν από την ΤΤΡ και ότι, επομένως, δεν υπήρχε λόγος να εκπληρώσει τις εν λόγω υποχρεώσεις η Bedrijfsvereniging.

6 Η οδηγία 77/187, την οποία εξέδωσε το Συμβούλιο βάσει, κυρίως, του άρθρου 100 της Συνθήκης, αποβλέπει, σύμφωνα με τις αιτιολογικές της σκέψεις, στην « προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του επιχειρηματικού φορέα και ιδιαίτερα στην εξασφάλιση της διατηρήσεως των δικαιωμάτων τους ». Για το σκοπό αυτό ορίζει, στο άρθρο 3, παράγραφος 1, ότι « τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον εκχωρητή από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως... μεταβιβάζονται, εξ αιτίας της μεταβιβάσεως αυτής, στον εκδοχέα ». Το άρθρο 4, παράγραφος 1, εξασφαλίζει την προστασία των ενδιαφερόμενων εργαζομένων από απολύσεις εκ μέρους του εκχωρητή ή του εκδοχέα, υπό την επιφύλαξη, πάντως, « απολύσεων που είναι δυνατόν να επέλθουν για λόγους οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως που προϋποθέτουν μεταβολές στο επίπεδο της απασχολήσεως ». Επιπλέον, το άρθρο 6 της οδηγίας επιβάλλει στον εκχωρητή και στον εκδοχέα ορισμένες υποχρεώσεις πληροφορήσεως και διαβουλεύσεως με τους αντιπροσώπους των επηρεαζομένων από τη μεταβίβαση εργαζομένων. Τέλος, το άρθρο 7 διευκρινίζει ότι η οδηγία « δεν θίγει την ευχέρεια των κρατών μελών να εφαρμόζουν ή να εισάγουν διατάξεις... περισσότερο ευνοϊκές για τους εργαζομένους ».

7 Ο Abels προσέβαλε την απορριπτική απόφαση της Bedrijfsvereniging ενώπιον του Raad van Beroep του Zwolle το οποίο, κρίνοντας ότι η προς έκδοση απόφαση εξηρτάτο από ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία διατάξεων της οδηγίας 77/187, ανέβαλε την έκδοση οριστικής αποφάσεως και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ και η περίπτωση κατά την οποία ο εκχωρών την επιχείρηση έχει κηρυχτεί σε πτώχευση ή έχει επιτύχει προληπτικό της πτωχεύσεως συμβιβασμό (" surséance van betaling ");

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 1:

2) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι μεταξύ των υποχρεώσεων του εκχωρητή, οι οποίες μεταβιβάζονται στον εκδοχέα λόγω της μεταβίβασης της επιχειρήσεως, περιλαμβάνονται και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση εργασίας ή την εργασιακή σχέση και γεννήθηκαν πριν από την ημερομηνία της μεταβιβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1; »

Επί του πρώτου ερωτήματος

Επί του προσδιορισμού του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας

8 Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, πρέπει πρώτον να παρατηρηθεί ότι κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, που ορίζει το πεδίο εφαρμογής Ratione materiae, η οδηγία αυτή « εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία οι οποίες προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση ». Έπεται ότι η εν λόγω οδηγία έχει εφαρμογή μόνο επί των μεταβιβάσεων εκείνων που προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση, η τελευταία δε περίπτωση δεν συντρέχει εν προκειμένω. Το ερώτημα ανάγεται στο αν ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει την περίπτωση κατά την οποία ο εκχωρών την επιχείρηση κηρύχτηκε σε κατάσταση πτωχεύσεως ή πέτυχε « προληπτικό της πτωχεύσεως συμβιβασμό », νοουμένου ότι η εν λόγω επιχείρηση περιλαμβάνεται στην πτωχευτική περιουσία ή καλύπτεται από το « προληπτικό της πτωχεύσεως συμβιβασμό ».

9 Κατά τον ενάγοντα της κύριας δίκης, την Ολλανδική Κυβέρνηση και την Επιτροπή, ο όρος « overdracht krachtens overeenkomst », που υπάρχει στο ολλανδικό κείμενο της οδηγίας, φανερώνει ότι το πεδίο εφαρμογής της περιορίζεται μόνο στις μεταβιβάσεις που γίνονται βάσει συμβάσεων οι οποίες συνάπτονται οικειοθελώς, αποκλείοντας κάθε μεταβίβαση που γίνεται στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας που αποβλέπει είτε στην ομαδική και αναγκαστική εκκαθάριση της περιουσίας του οφειλέτη είτε στην απάλειψη των οικονομικών δυσκολιών του προκειμένου να προληφθεί παρόμοια εκκαθάριση. Οι εν λόγω διαδικασίες αποκλείονται, ακόμη και στην περίπτωση που πρόκειται για πώληση κατόπιν συμφωνίας, εφόσον το ουσιαστικό στοιχείο της αυτονομίας της ελευθερίας της βουλήσεως στις συμβάσεις ελλείπει, ενώ η μεταβίβαση συνεπάγεται την παρέμβαση του δικαστή, η δε πώληση, τόσο από τυπική όσο και από ουσιαστική άποψη, προσδιορίζεται από τη στάθμιση των αντίστοιχων συμφερόντων, που προσιδιάζουν στις διαδικασίες αυτές.

10 Αντιθέτως, η Bedrijfsvereniging και η Δανική Κυβέρνηση προβάλλουν ότι η επίδικη διάταξη, ερμηνευόμενη κατά γράμμα, δεν περιέχει κανένα στοιχείο που να αφήνει να υποτεθεί ότι η οδηγία εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της τη μεταβίβαση που γίνεται κατόπιν πωλήσεως στην οποία προβαίνει ο σύνδικος πτωχεύσεως ή ο οφειλέτης ο οποίος πέτυχε « προληπτικό της πτωχεύσεως συμβιβασμό ».

11 Συγκριτική εξέταση των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων της σχετικής διατάξεως εμφανίζει διαφορές στην ορολογία μεταξύ των διαφόρων αυτών αποδόσεων, ως προς τη μεταβίβαση που προκύπτει από εκχώρηση. Ενώ η γερμανική απόδοση (« vertragliche Übertragung »), η γαλλική (« cession conventionnelle »), η ελληνική (« συμβατική εκχώρηση »), η ιταλική (« cessione contrattuale ») και η ολλανδική διατύπωση

(« overdracht krachtens overeenkomst ») αφορούν σαφώς μόνο τις εκχωρήσεις που γίνονται βάσει συμβάσεως, επιτρέποντας έτσι το συμπέρασμα ότι άλλοι τρόποι εκχωρήσεως, όπως εκείνες που απορρέουν από διοικητική πράξη ή από δικαστική απόφαση, αποκλείονται, η αγγλική (« legal transfer ») και η δανική απόδοση (« overdragelse ») φαίνεται να υποδηλώνουν ευρύτερο πεδίο εφαρμογής.

12 Πρέπει εξάλλου να σημειωθεί ότι το περιεχόμενο της έννοιας της συμβατικής εκχώρησης διαφέρει στο πτωχευτικό δίκαιο των κρατών μελών, όπως προκύπτει και από την παρούσα διαδικασία. Ενώ ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την πώληση που γίνεται στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας ως κανονική συμβατική πώληση, ακόμη και αν η παρέμβαση της δικαστικής αρχής αποτελεί προϋπόθεση για τη σύναψη τέτοιας σύμβασης, άλλα νομικά συστήματα εκκινούν από την αντίληψη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ότι η πώληση συντελείται δυνάμει πράξεως της δημοσίας αρχής.

13 Ενόψει των διαφορών αυτών, δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί το περιεχόμενο της επίδικης διάταξης βάσει μόνο της γραμματικής ερμηνείας. Επομένως, η έννοιά της πρέπει να διασαφηνιστεί λαμβάνοντας υπόψη την οικονομία της οδηγίας, τη θέση της στο σύστημα του κοινοτικού δικαίου σε σχέση με το θεσμό της πτωχεύσεως, καθώς και το σκοπό της οδηγίας.

Επί των σχέσεων μεταξύ της οδηγίας και του πτωχευτικού δικαίου

14 Όπως προκύπτει από τις προαναφερόμενες αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 77/187, η εν λόγω οδηγία αποβλέπει στην προστασία των εργαζομένων και στη διατήρηση των δικαιωμάτων τους σε περίπτωση μεταβιβάσεως της επιχείρησης.

15 Το πτωχευτικό δίκαιο χαρακτηρίζεται από ειδικές διαδικασίες που έχουν ως αντικείμενο τη στάθμιση των διαφόρων συμφερόντων, ιδίως των συμφερόντων των διαφόρων κατηγοριών πιστωτών, πράγμα που συνεπάγεται την ύπαρξη, σε όλα τα κράτη μέλη, ειδικών κανόνων οι οποίοι μπορεί να συνεπάγονται παρέκκλιση, τουλάχιστον μερική, από άλλες διατάξεις γενικής ισχύος, μεταξύ των οποίων οι διατάξεις του κοινωνικού δικαίου.

16 Η ιδιομορφία του πτωχευτικού δικαίου, που απαντάται σε όλα τα νομικά συστήματα των κρατών μελών, επιβεβαιώνεται και στο κοινοτικό δίκαιο. Το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο δ), της οδηγίας 75/129 του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 1975, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν τις ομαδικές απολύσεις (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 44), η οποία, όπως και η οδηγία 77/187, εκδόθηκε με σκοπό την επίτευξη των στόχων του άρθρου 117 της Συνθήκης, αποκλείει ρητώς από την εφαρμογή της οδηγίας αυτής τους εργαζομένους που θίγονται από τη διακοπή των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, « εφόσον αυτή επέρχεται κατόπιν

δικαστικής αποφάσεως ». Εξάλλου, η ιδιομορφία του πτωχευτικού δικαίου επιβεβαιώθηκε ακόμη με την έκδοση της οδηγίας 80/987 του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητος του εργοδότη (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/004, σ. 35). Η οδηγία αυτή θεσπίζει σύστημα εξασφαλίσεως των ανεξόφλητων απαιτήσεων των μισθωτών, εφαρμόζεται δε και στις επιχειρήσεις που κηρύχτηκαν σε πτώχευση.

17 Επί πλέον οι σχετικοί κανόνες περί των πτωχευτικών και ανάλογων διαδικασιών διαφέρουν κατά πολύ στα διάφορα κράτη μέλη. Η διαπίστωση αυτή, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το πτωχευτικό δίκαιο τόσο στα νομικά συστήματα των κρατών μελών όσο και στην κοινοτική έννομη τάξη, περιλαμβάνει ειδικούς κανόνες, επιτρέπει το συμπέρασμα ότι, αν η οδηγία επρόκειτο να έχει εφαρμογή και στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων που γίνονται στο πλαίσιο παρόμοιων διαδικασιών, θα περιείχε ρητή σχετική διάταξη.

Επί του σκοπού της οδηγίας

18 Αυτή η ερμηνεία της οδηγίας 77/187 επιβάλλεται και από την εξέταση του σκοπού της. Από τις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας προκύπτει ότι η προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, την οποία η οδηγία έχει σκοπό να διασφαλίζει, εντάσσεται στην προοπτική της « οικονομικής εξελίξεως » και της ανάγκης, που αναγνωρίζεται με το άρθρο 117 της Συνθήκης, « βελτιώσεως των όρων διαβιώσεως και εργασίας του εργατικού δυναμικού κατά τρόπο που να επιτρέπει την εναρμόνισή τους με στόχο την πρόοδο ». Όπως ορθώς εξήγησε η Επιτροπή, στόχος της οδηγίας είναι επομένως να εμποδίσει ώστε η αναδιάρθρωση στο εσωτερικό της κοινής αγοράς να γίνεται εις βάρος των εργαζομένων των οικείων επιχειρήσεων.

19 Οι απόψεις των διαδίκων διχάζονται όσον αφορά την εκτίμηση του οικονομικού και κοινωνικού αποτελέσματος, επωφελούς ή δυσμενούς για τα συμφέροντα των εργαζομένων, από την ενδεχόμενη εφαρμογή της οδηγίας σε περίπτωση πτωχεύσεως ή ανάλογης διαδικασίας.

20 Η Bedrijfsvereniging και η Δανική Κυβέρνηση θεωρούν ότι η οδηγία έχει εφαρμογή σε παρόμοια κατάσταση, διότι οι εργαζόμενοι των οποίων ο εργοδότης κηρύχτηκε σε πτώχευση είναι ακριβώς εκείνοι που χρειάζονται μεγαλύτερη προστασία και, εξάλλου, όταν η προστασία αυτή εξασφαλίζεται, τόσο οι εργαζόμενοι όσο και η ομάδα των πιστωτών είναι συνήθως περισσότερο διατεθειμένοι να συνεχίσουν την εκμετάλλευση της επιχείρησης μέχρις ότου γίνει η μεταβίβαση.

21 Αντίθετα, η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή επικαλούνται ορισμένες οικονομικές συνέπειες δυσμενείς για την προστασία των εργαζομένων στην περίπτωση κατά

την οποία η οδηγία πρέπει να εφαρμοστεί στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων σε περίπτωση πτωχεύσεως ή « προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού ». Κατά τη γνώμη τους, τέτοια επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας θα μπορούσε να αποτρέψει τον ενδεχόμενο εκδοχέα να αναλάβει την επιχείρηση με αποδεκτούς όρους για την ομάδα των πιστωτών η οποία, στην περίπτωση αυτή, θα κατέληγε στη χωριστή εκποίηση του ενεργητικού της επιχείρησης. Αυτό όμως συνεπάγεται απώλεια όλων των θέσεων εργασίας της επιχείρησης, πράγμα αντίθετο προς το λυσιτελές αποτέλεσμα της οδηγίας.

22 Από αυτή τη διάσταση εκτιμήσεων προκύπτει ότι, στο παρόν στάδιο οικονομικής αναπτύξεως, υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα όσον αφορά τις επιπτώσεις στην αγορά εργασίας από τις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη και τα ενδεδειγμένα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την καλύτερη προστασία των συμφερόντων των εργαζομένων.

23 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι δεν είναι δυνατό να αποκλειστεί ο κίνδυνος σοβαρής επιδεινώσεως, σε γενικό επίπεδο, των όρων διαβιώσεως και εργασίας του εργατικού δυναμικού, κατ' αντίθεση προς τους κοινωνικούς στόχους της Συνθήκης. Επομένως, δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η οδηγία 77/187 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να επεκτείνουν τους κανόνες της οδηγίας στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων που γίνονται στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας η οποία αποβλέπει στην εκκαθάριση, υπό τον έλεγχο της αρμόδιας δικαστικής αρχής, της περιουσίας του εκχωρητή.

24 Πάντως, πρέπει να διευκρινιστεί ότι καίτοι, λόγω των σκέψεων που αναπτύχτηκαν παραπάνω, οι μεταβιβάσεις αυτές δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να εφαρμόζουν κατά τρόπο αυτόνομο, πλήρως ή εν μέρει, τις αρχές της οδηγίας αυτής, βάσει του εθνικού τους μόνο δικαίου.

Επί της εφαρμογής της οδηγίας σε περίπτωση « προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού » [surséance van betaling]

25 Μολονότι εν προκειμένω η μεταβίβαση της επιχείρησης έγινε στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας, το ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο αφορά επίσης την περίπτωση κατά την οποία η μεταβίβαση γίνεται στο πλαίσιο διαδικασίας παρόμοιας με τη διαδικασία του « προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού ».

26 Οι διάδικοι διίστανται στην εκτίμησή τους σχετικά με το αν τέτοια μεταβίβαση πρέπει να διέπεται από τους ίδιους κανόνες, όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 77/187, όπως η μεταβίβαση που γίνεται κατόπιν πωλήσεως από τον σύνδικο της πτωχεύσεως. Σχετικά, η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή προβάλλουν ότι οι λόγοι που εμποδίζουν την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων

που γίνονται στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας εμποδίζουν επίσης την εφαρμογή της στην περίπτωση που ο εκχωρητής πέτυχε « προληπτικό της πτωχεύσεως συμβιβασμό ».

27 Αντιθέτως, η Bedrijfsvereniging και η Δανική Κυβέρνηση φαίνεται να θεωρούν ότι η οδηγία 77/187 πρέπει να εφαρμόζεται όταν ο εκχωρητής πέτυχε « προληπτικό της πτωχεύσεως συμβιβασμό » ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία η οδηγία δεν έχει εφαρμογή στη μεταβίβαση που γίνεται στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας. Στην αντίθετη περίπτωση, ο « προληπτικός της πτωχεύσεως συμβιβασμός » θα μπορούσε ακριβώς να ζητηθεί ενόψει της μεταβιβάσεως, εις βάρος των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

28 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι διαδικασία παρόμοια με εκείνη του « προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού » εμφανίζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με την πτωχευτική διαδικασία και, όπως η τελευταία, προσλαμβάνει ιδίως δικαστικό χαρακτήρα. Πάντως, διακρίνεται από αυτήν κατά το ότι ο ασκούμενος δικαστικός έλεγχος, τόσο κατά την κίνηση όσο και κατά την εξέλιξη της διαδικασίας, είναι περιορισμένης εκτάσεως. Εξάλλου, στόχος μιας τέτοιας διαδικασίας είναι πρωτίστως η διασφάλιση της περιουσίας και, ενδεχομένως, η συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης, κατόπιν παρατάσεως της προθεσμίας πληρωμής από την ομάδα των πιστωτών, προκειμένου να εξευρεθεί διακανονισμός που να επιτρέπει την εξασφάλιση της δραστηριότητας της επιχείρησης στο μέλλον. Ελλείψει τέτοιου διακανονισμού, διαδικασία του είδους αυτού μπορεί, όπως εν προκειμένω, να καταλήξει στην κήρυξη πτωχεύσεως του οφειλέτη.

29 Από τα παραπάνω έπεται ότι οι λόγοι που εμποδίζουν την εφαρμογή της οδηγίας στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων που γίνονται στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας δεν ισχύουν για τη διαδικασία του τύπου αυτού η οποία εξελίχθη σε προηγούμενο στάδιο.

30 Για όλους αυτούς τους λόγους, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, δεν έχει εφαρμογή στη μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως όταν ο εκχωρητής κηρύχτηκε σε κατάσταση πτωχεύσεως, εξυπακουομένου ότι η επιχείρηση ή η εγκατάσταση για την οποία πρόκειται περιλαμβάνεται στην πτωχευτική περιουσία, χωρίς πάντως να θίγεται η ευχέρεια των κρατών μελών να εφαρμόζουν στη μεταβίβαση αυτή, κατά τρόπο αυτόνομο, τις αρχές της οδηγίας. Πάντως, η οδηγία εφαρμόζεται στη μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως σε άλλον επιχειρηματικό φορέα, όταν γίνεται στο πλαίσιο διαδικασίας παρόμοιας με τη διαδικασία του « surséance van betaling » (προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού).

Επί του δευτέρου ερωτήματος

31 Το δεύτερο ερώτημα αφορά ουσιαστικά το κατά πόσο το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 πρέπει να ερμηνευτεί κατά την έννοια ότι περιλαμβάνει και τις υπο-

χρεώσεις του εκχωρητή που απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή εργασιακή σχέση, οι οποίες γεννήθηκαν πριν από την ημερομηνία της μεταβίβασης.

32 Κατά το πρώτο εδάφιο της προαναφερόμενης διατάξεως, « τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον εκχωρητή από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση που υφίστανται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, μεταβιβάζονται, εξαιτίας της μεταβιβάσεως αυτής, στον εκδοχέα ».

33 Η Bedrijfsvereniging και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι η επίδικη διάταξη περιλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν για τον εκχωρητή από σύμβαση εργασίας ή εργασιακή σχέση, περιλαμβανομένων και των απαιτήσεων των εργαζομένων που κατέστησαν ήδη απαιτητές έναντι του παλαιού εργοδότη. Αυτό προκύπτει από το σκοπό της οδηγίας που συνίσταται στην προστασία των εργαζομένων και, ειδικότερα, στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους όταν αλλάζει ο εργοδότης.

34 Αντίθετα, η Ολλανδική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευτεί κατά την έννοια ότι δεν αφορά τη μεταβίβαση των χρεών που γεννήθηκαν πριν από τη μεταβίβαση της επιχείρησης, εφόσον, δυνάμει της αναγνωρισμένης αρχής του δικαίου των συμβάσεων, ο οφειλέτης δεν μπορεί να μεταβιβάσει τα χρέη του σε τρίτο χωρίς τη σύμπραξη των πιστωτών του. Πάντως, ο εθνικός νομοθέτης είναι ελεύθερος να καθιστά υπεύθυνο για τα χρέη αυτά το νέο εργοδότη, παραλλήλως με τον παλαιό εργοδότη, προκειμένου να καταργεί τον κίνδυνο που απορρέει για τους εργαζομένους από ενδεχόμενη εξαφάνιση του εκχωρητή μετά τη μεταβίβαση.

35 Η Δανική Κυβέρνηση διακρίνει μεταξύ της μεταβίβασης επιχειρήσεως κατόπιν κανονικής πωλήσεως, περιλαμβανομένης και της πωλήσεως σε περίπτωση « προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού », και της μεταβίβασης επιχειρήσεως που ανήκει στην πτωχευτική περιουσία. Ενώ στην πρώτη περίπτωση ο εκδοχέας διαδέχεται τον εκχωρητή σε όλες του τις υποχρεώσεις που απορρέουν από μια εργασιακή σχέση, δεν υποχρεούται να αναλάβει τις παλαιές υποχρεώσεις που βαρύνουν την πτωχευτική περιουσία δυνάμει της νομοθεσίας περί πτωχεύσεως.

36 Πρέπει να υπομνηστεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 77/187 παραπέμπει γενικά και χωρίς καμιά επιφύλαξη στα « δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον εκχωρητή από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως ». Το δεύτερο εδάφιο της προαναφερόμενης παραγράφου, που επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν για την ευθύνη του εκχωρητή, παράλληλα προς την του εκδοχέα, « και μετά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως », δείχνει ότι η ευθύνη για την αντιμετώπιση των βαρών

που προκύπτουν από τα δικαιώματα των εργαζομένων που υπάρχουν κατά το χρόνο της μεταβίβασης βαρύνουν πρωτίστως τον εκχωρητή.

37 Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, αποκλείει ρητώς από το πεδίο εφαρμογής της επίδικης παραγράφου 1 τα « δικαιώματα των εργαζομένων για παροχές λόγω γήρατος, ανικανότητος ή επιζώντων βάσει συμπληρωματικών συστημάτων επαγγελματικής ή διεπαγγελματικής προνοίας που ισχύουν εκτός των νομίμων συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών ». Η ύπαρξη μιας τέτοιας ειδικής ρήτρας, που περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του βασικού κανόνα, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων των εργαζομένων που δεν καλύπτονται από την εξαίρεση αυτή, ασχέτως του αν τα δικαιώματα αυτά γεννήθηκαν μετά ή πριν από τη μεταβίβαση της επιχείρησης.

38 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει τις υποχρεώσεις του εκχωρητή, που απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή εργασιακή σχέση, οι οποίες γεννήθηκαν πριν από την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, υπό την επιφύλαξη μόνο των εξαιρέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του εν λόγω άρθρου.

Επί των δικαστικών εξόδων

39 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ολλανδική και η Δανική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Raad van Beroep του Zwolle, με Διάταξη της 28ης Ιουνίου 1983, αποφασίζει:

1) **Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, δεν έχει εφαρμογή στη μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως όταν ο εκχωρητής κηρύχτηκε σε κατάσταση πτωχεύσεως, εξυπακουομένου ότι η επιχείρηση ή η εγκατάσταση για την οποία πρόκειται περιλαμβάνονται στην πτωχευτική περιουσία, χωρίς πάντως να θίγεται η ευχέρεια των κρατών μελών να εφαρμόζουν στη μεταβίβαση αυτή, κατά τρόπο αυτόνομο, τις αρχές της οδηγίας. Πάντως, η οδηγία αυτή εφαρμόζεται στη μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως σε άλλο επιχειρηματικό φορέα, όταν γίνεται στο πλαίσιο διαδικασίας παρόμοιας με τη διαδικασία του « surséance van betaling » (προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού).**

2) **Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει και τις υποχρεώσεις του εκχωρητή που απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή εργασιακή σχέση, οι οποίες γεννήθηκαν πριν από την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, υπό την επιφύλαξη μόνο των εξαιρέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του εν λόγω άρθρου.**

Mackenzie Stuart Bosco Due Κακούρης

Koopmans Everling Bahlmann Galmot Joliet

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 7 Φεβρουαρίου 1985.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart